RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: *Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.*

VI. ÅRG. | **STOCKHOLM, 1 MARS 1917.** | **N:r 5.**

Stormaktsexempel.

När man följer rösträttsrörelsen som världsrörelse, måste såväl motståndare som anhängare ge sitt erkännande åt den snabbhet med vilken tanken på politisk rösträtt slagit rot i människornas medvetande. Rörelsen har utvecklats i ett hastigare tempo än de flesta sociala reformer i vår tid, och det måste vi ha i minnet, när vi stundom ha en känsla av att stå och stampa på samma fläck. Men fastän rösträtten vunnit allt större terräng, och kvinnornas krav numera i allmänhet mötas med aktning i stället för med hån, hur ofta händer det att vi kunna visa på positiva resultat? Vi kunna stödja våra teorier med uttalanden av framstående statsmän i olika länder, ett världsorgan som Times kan till och med påstå, att rösträttens anhängare numera slå in öppna dörrar, men ändå är det som om alla de vackra, levande orden ofta fröso till is i verklighetens bistra luft. Steget från ord till handling är långt. Men det är handling vi begära, och först genom handlingen visar det sig, om det står en verklig övertygelse bakom orden.

Englands kvinnor ha efter dryga år av kamp, möda och felslagna förhoppningar nått ett positivt resultat. Det är inte längre löften, försäkringar och vackra fraser, utan en parlamentarisk kommittés fasta formulering av ett rättfärdighetskrav, som numera omfattas av så gott som hela den engelska nationen. Av vikt är även att ihågkomma, att denna kommitté bestått av lika många motståndare som anhängare till kvinnorösträtten. Då man det oaktat kunnat enas om reformen, är det hopp om att frågans behandling i parlamentet skall utmynna i ett för kvinnorna lika gynnsamt resultat.

Vad är nu orsaken till att motståndet i England blivit definitivt brutet? Den gängse termen lyder att kvinnorna gjort fosterlandet så oersättliga tjänster under kriget, att belöningen icke kan utdelas i någon annan form än medborgarskap och den ytlige betraktaren översätter detta med att först när kvinnorna börja tillverka ammunition, anses de värda att äga rösträtt.

Men orsakerna ligga säkert djupare än så. Det har alltid visat sig, att tider av nöd och kamp åvägabringat en fastare sammanslutning inom en nation samt en kollektiv vilja att gemensamt sluta upp till värn om fosterlandet. Det har utjämnat söndringen klasserna och partierna emellan och det har även sammanfört män och kvinnor. Så var fallet i Finland, där de yttre förhållandenas hårda tryck samlade män och kvinnor i gemensam strävan för *ett* mål, och så blir troligen även fallet i flera av de krigförande länderna. Därtill kommer att England står inför en industriell omvälvning, och ett av de främsta medlen för såväl män som kvinnor att kunna bevaka sina intressen i den blivande uppgörelsen på arbetsmarknaden är just rösträtten. Detta är ett förhållande som till och med högerorganen beaktat, när de behandlat frågan om rösträtt för kvinnor.

Vinna Englands kvinnor sin seger nu, kunna verkningarna därav inte utebli. Det blir då första gången en av Europas stormakter går i spetsen för en reform, som redan flera av de mindre staterna genomfört, och de, som just i de stora staternas dröjsmål sett ett av de främsta skälen, varför man inte bör genomföra kvinnorösträtten hos oss, ha nu icke längre detta att stödja sig på. När frågan kommer upp i Sveriges riksdag, vore det lyckligt om motståndarna till kvinnorösträtten denna gång hade England i minne.

Det har varit den tvingande nödvändigheten av nationens krav, som i stark relief framhävt det galna och slösaktiga i att låta en avsevärd del av kvinnokraft och kvinnoförmåga ligga obrukad. Det har visat sig, att de nationer, som i den största utsträckningen använt sig av alla sina medborgares — manliga och kvinnliga — moraliska, fysiska och andliga styrka, ha de största utsikterna till framgång.

MILLICENT GARRETT FAWCETT.

Stöd arbetet för kvinnans politiska rösträtt genom att ingå som medlem i närmaste rösträttsförening och genom att prenumerera på Rösträtt för Kvinnor.

Omvägar.

Om allt det arbete, som kvinnorna i vårt land utföra för att förvärva den politiska rösträtten skulle avstanna, om föreningarna skulle upplösas, inga möten mer hållas, inga skrifter utgivas, om med ett ord en fullkomlig tystnad bredde sig över hela området, kunde det ej slå fel att en djup förvåning skulle väckas hos rösträttens motståndare. Dessa, som spått och tillrått att rörelsen skulle överges, skulle, inte ens de, kunna frigöra sig från en undran: Kunna rösträttskvinnorna överge sitt krav, kunna de med ens avstå alla kvinnosaksfordringar?

Och just i denna tid skulle helt säkert ett nedläggande av kampen förefalla även den mest inbitne motståndare kuriösare än någonsin. Utom det att det blåser rösträttsvindar ute i världen, vindar som inte kunna stanna förrän de nå även hit, måste var och en, som har ögon att se med, inse att kvinnorna hos oss just i dessa dagar flitigare än någonsin måste bevaka sina intressen. På en mängd områden handlas och vandlas det *med* dem men *utan* dem, och de tvingas att framträda, påpeka och göra anhållanden för att erinra om att de finnas till, att de behöva ett levebröd, att de måste skyddas mot manlig råhet, att de inte kunna leva på det som räcker åt en sparv, att de ej ensamma kunna förslå till skydd åt ett barn, och sist men inte minst, att de behöva medborgarrätt för att försvara sina fordringar, kämpa för sina angelägenheter. En oändlig mängd arbete måste ägnas åt alla dessa särskilda påminnelser från kvinnornas sida, proceduren blir till en vandring på långa vägar, en vandring, som blir uppslitande, helst när det som företages, vad de flesta angår, måste utföras på de korta stunderna utom förvärvs- eller familjearbetet, och det kan inte förvåna, om den åsikten tränger sig fram bland oss kvinnor, att vi verkligen inte ha tid längre att inte ha rösträtt.

En hel rad skrivelser i ytterst viktiga frågor visa — från endast senaste tid — hur varje kvinnointresse måste på det noggrannaste bevakas.

Akademiskt bildade kvinnors förening hemställer att k. m:t måtte förelägga 1917 års riksdag förslag till grunder för kvinnors befordran till lärarettjänster vid rikets allmänna läroverk.

Tio kvinnoföreningar ha sammanslutit sig för att i skrivelse till regeringen begära skydd för ensligt boende lärarinnor, ett skydd, som de anse kunna bli effektivt endast på grund av en av k. m:t utfärdad förordning.

En tredje skrivelse behandlar tillsättandet av uteslutande män i den kommitté, som skall biträda med den fortsatta utredningen av frågan om ungdomens utbildning efter skoltiden, ehuru denna fråga gäller flickors såväl som gossars utbildning.

Den fjärde är en vädjan till regeringen att åstadkomma förbättrade förhållanden för de svältavlönade barnmorskorna.

I en vidlyftigt utarbetad skrivelse har till sist L. K. P. R:s Verkställande Utskott jämte adjungerade sakkunniga sammanfattat de anmärkningar och önskemål, som på ett offentligt möte i samband med årets centralstyrelsemöte framkommo angående den väntade kungl. propositionen om lag rörande barn utom äktenskapet.

Och allra sist men inte minst har L. K. P. R. vänt sig till regeringen med anhållan att den ville till årets riksdag framlägga proposition om politisk rösträtt åt kvinnorna.

Alla dessa skrivelser äro förut välbekanta genom omnämnanden i Rösträtt för Kvinnor, och de ha därför endast här omnämnts i största korthet.

Hur många förberedelser, hur mycket arbete alla dessa mått och steg krävt, det veta och förstå endast de, som sysselsatt sig med sådant. Endast det att, såsom i skrivelsen angående skydd för lärarinnor, samla uttalande från tio föreningar talar för sig självt.

Och när detta arbete är gjort, när ärendet väl är framfört och hunnit till ort och ställe, då stå kvinnorna där sedan totalt utanför dess behandling — sen ha de endast att ge sig på nåd och onåd. Intet ord kan från deras håll få göra sig hört vid behandlingen av frågan, ingen röst äga de vid dess avgörande.

Kan det inte också hända att det rent av glömmes, att de borde tagits med i den eller den kommittén, vid det eller det förberedande arbetet? Man kan ej frigöra sig från tanken, att det åtminstone ser ut så ibland, när frågan på-

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad.

Redaktör: GURLI HERTZMAN-ERICSON.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan I

Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel 8600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten:
Pris för 1917 Kr. 1:35.
Lösnummer 6 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 2 kr. i postanvisning till tidningens expedition.

RÖSTRÄTTSBYRÅN

6 Lästmakaregatan I, Stockholm

Allm. tel. 147 29. Rikstel. 8600.
Öppen vardagar kl. 1/2 1—1/2 5 e. m.
L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1—3 e. m.

Stadsfullmäktigvalet i Stockholm.

Kvinnliga kandidater.

Första kretsen: fru Ella Billing (2:a plats, de frisinnade), hemkonsulenten Tora Holm (suppleant högern);

andra kretsen: revisor Anna Åbergsson (3:e plats de frisinnade), fröken Laura Netzel (4:e plats, högern), barnavårdsinspektören, stadsfullmäktigen Anna Lindhagen (2:a plats, soc.-dem.);

tredje kretsen: fröken Anna Masreliez (suppleant högern);

fjärde kretsen: ledamoten av lagberedningen stadsfullmäktigen Emilia Broomé (2:a plats, de frisinnade), fru Gertrud Törnell (6:e plats, högern) skolköksläraranna fröken Lilly Arfwedson (suppleant högern);

femte kretsen: ordföranden i 2:a Pensionsdistriktet fröken Gertrud av Klintberg (4:e plats, de frisinnade), fru Sigrid Björnstjerna (suppleant högern).

Dagarna för valet:

Första kretsen: Nikolai, Klara, Kungsholmen och Bromma fredagen den 9 mars;

andra kretsen: Jakob, Johannes, Engelbrekt och 10:e roten av Hedvig Eleonora onsdagen den 14 mars;

tredje kretsen: Maria och Katarina, utom Sofia blivande församling, fredagen den 16 mars;

fjärde kretsen: Adolf Fredrik, Gustav Vasa och Matteus, onsdagen den 21 mars;

femte kretsen: Oscars, 11:te roten av Hedvig Eleonora, Sofia och Brännkyrka fredagen den 23 mars.

tagligt kräver kvinnlig sakkunskap. Om de hade rösträtt, då glömdes de inte.

Den regering, som nyss sagt ett bleklagt nej till kravet på denna rätt och som nu nästan samtidigt fått ta emot alla dessa hänvändelser från kvinnohåll, skulle den inte kunna låta dessa skrivelser tala sitt tydliga språk och låta sig övertygas om, att det inte är bra som det är? Det är inte gagneligt för samhällslivet att halva antalet medborgare skall tvingas gå tröstlöst tidsödande krokvägar för att få göra sin mening hörd. Och detta därtill när den ändå inte blir hörd, så som de själva skulle kunna framföra den, när den förklingar som de omyndigas talan...

Blåsen, friska rösträttsvindar, blåsen snabbt över Nordsjön och hit!

Hilda Sachs.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan n. b. och 1 tr. upp **33**

Stort lager av in- o. utländska nyheter

i alla slags

DAMKAPPOR, DRÄKTER & KJOLAR

till billiga bestämda priser. Obs.! Beställningsavdelning.

Vid uppvisande av medlemskort i F. K. P. R. lämnas 5 % rabatt.

Den ekonomiska sidan.

Vikten av att i agitationen, särskilt inom olika kvinnosakssammanslutningar, påpeka rösträttens betydelse för kvinnornas ekonomiska ställning utgjorde ett av de ämnen, som tyvärr på grund av den strängt upptagna tiden icke kom till behandling vid årets centralstyrelsemöte. Fru Karin Fjällbäck-Holmgren, som lovat inleda ämnet, har här framlagt några synpunkter i frågan.

All agitation är egentligen ett ont — men tyvärr ett nödvändigt ont. Det gäller därför att ge detta nödvändiga onda en så lämplig form som möjligt och framför allt är det av stor vikt att i agitationen välja den rätta utgångspunkten för den rätta personen.

Utvecklingen tenderar ju mer och mer till att föra kvinnorna — därtill drivna av kampen för tillvaron, ut till det självständiga yrkesarbetet i olika former. Men väl komna dit, kunna de icke undgå att få känning av rådande missförhållanden och att snava på de stenar, som läggas i deras väg. De nekas tillträde till vissa yrken eller befattningar, de väl betalda, överordnade platserna bli, trots erforderlig kompetens och duglighet, tabu för dem, deras utbildning blir otillräcklig och bristfällig, därför att staten icke anser sig behöva sörja för flickornas utbildning på samma sätt som för gossarnas, den blir åtminstone därigenom dyrbarare, och ersättningen för arbetet är genomgående mindre än för motsvarande arbete av männen. Allt som allt — deras arbete underbetalas och genomsnittligt taget äro deras arbetsförhållanden ogynnsamma.

För att råda bot på detta ha kvinnorna bildat sammanslutningar för tillvaratagandet av sina yrkesintressen. Där finns lärarinneföreningar, kontoristföreningar, akademiskt bildade kvinnors förening, sjuksköterske- och barnmorskesällskap, fackföreningar inom de flesta yrken, o. s. v.

I arbetet inom dessa föreningar för förbättrandet av sina arbetsvillkor, tycks emellertid många av kvinnorna glömma bort att huvudvägen till att nå de uppställda målen enklast och säkrast går genom kvinnornas medborgarrätt. Det är ju ett erkänt och självklart faktum att med valsedeln i hand vinner man på ett helt annat sätt gehör för sina önskningar än utan den.

Just detta — sambandet mellan medborgarrätten å ena sidan och kvinnornas arbetsvillkor och ekonomiska ställning å den andra, är den lämpligaste utgångspunkten, när det gäller att väcka de yrkesarbetande kvinnornas intresse och anslutning till arbetet för medborgarrätten. Därför böra de rösträttskvinnor, som äro medlemmar i olika yrkesföreningar, aldrig försumma något tillfälle att just fästa uppmärksamheten vid detta samband.

Hur olika det ställer sig med kvinnornas arbetsförhållanden i de länder där kvinnorna ha rösträtt och i ett land där de *icke* ha det, fick man ett påtagligt bevis på under den Nordiska kvinnosakskonferensen i Stockholm förra året. Middagsförhandlingarna den andra konferensdagen voro nämligen anslagna åt redogörelsen för och diskussion om "Värdesättningen av kvinnornas arbete". Där redogjordes för förhållandena i detta avseende i alla de skandinaviska länderna och skillnaden mellan Sverige, där kvinnorna *icke* ha politisk medborgarrätt och de övriga länderna, där kvinnorna ha det, var icke att taga miste på.

I Norge äga kvinnorna tillträde till alla befattningar utom de militära och kyrkliga — de kunna ju till och med bli statsråd! I Finland är kvinna tillerkänd enahanda rätt som man att bli utnämnd till över huvud taget *alla* lärartjänster, omfattande såväl högre som lägre undervisning. I Sverige kämpa alltjämt kvinnorna en som det ibland synes nästan hopplös kamp mot gamla inrotade fördomar, när det här gäller reformer i samma riktning. Från Danmark kan man välja den aktuella frågan om barnmorskorna. Där ha nämligen deras ställning både ekonomiskt och i andra avseenden väsentligt förbättrats, medan hos oss alltjämt i dag som dag är de barnmorskor, av vilkas plikttrohet och duglighet landsbygdens kvinnor bero, när de ge liv åt sina barn, leva på gränsen till fullkomlig misär. Exemplen kunna mångfaldigas.

Konferensens föredrag i fråga om värdesättningen av kvinnoarbetet komma inom den närmaste tiden att föreligga i tryck. Det är då skäl i att för agitation inom de olika yrkessammanslutningarna så mycket som möjligt använda sig av de föreliggande uppgifterna, ty det material, som dessa föredrag erbjuda, är ovärderligt som bevis för sambandet mellan kvinnornas medborgarrätt och kvinnornas arbetsförhållanden.

Karin Fjällbäck-Holmgren.

Ny stadsfullmäktig.

I Skara: fru Wilhelmina Holmström nyvald på de moderatas lista.

Kommunalt uppdrag.

I den kommitté som Stockholms stadsfullmäktige tillsatt för att bekämpa lyxkonsumtionen äro följande kvinnor invalda: fru Hulda Karlsson, fru Hanna Ljungberg, fru Maria Sandeberg, fröken Ingeborg Schager, fru Ingrid von Seth och fru Alice Wallenberg.

Mr Lloyd George

har nämnts såsom den förste engelske statsminister, som är anhängare av rösträtt för kvinnor. The Common Cause påvisar att så icke är förhållandet och påminner om att såväl lord Beaconsfield som markisen av Salisbury, mr Balfour och sir Henry Campbell-Bannerman alla voro vänner av kvinnorösträtten, om också ingen av dem offentligt framträtt lika kraftigt till förmån för saken som mr Lloyd George.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & C:o

Kungl. Hofleverantör

Rikst. 4 29 **Fredsgatan 3, Stockholm.** A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i

Siden- & Ylle-Klädningstyger

Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

Elegant

kemiskt tvättad och prässad blir Eder kostym, klänning, kappa eller överrock, om densamma insändes till

Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A. B.

GÖTEBORG

De nya barnalagarna under debatt.

Torsdagen den 22 februari anordnade Svenska fattigvårdsförbundet en konferens i Stockholm i syfte att diskutera den nya barnavårdslagen. Mötet öppnades i Läkaresällskapets hörsal under landshövding Widéns ordförandeskap, och ett stort antal representativa män och kvinnor, bland vilka även märktes prinsessan Ingeborg, voro närvarande under de dryga förhandlingarna.

Huvudparten av intresset samlade sig kring frågan om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt, för vars införande mycket vägande skäl anfördes, och även det med denna fråga intimt sammanhängande spörsmålet om faderskapsbevisningen blev föremål för livlig debatt. Fröken Ebba Pauli höll inledningsanförandet och framhöll det föreliggande förslagets stora samhälleliga betydelse, fosterbarnsinspektrissen, fröken Harling, kritiserade den del av lagförslaget, som rör avtal om underhåll, vilket ej behöver vara godkänt av barnavårdsman om särskild förmyndare finns. Fröken Anna Lindhagen framhöll sina tidigare framförda krav på förskott av allmänna medel utan fattigvårdsverkan till ensamstående mödrar och barn och advokten Eva Andén inskärpte vikten av anteckning av faderskap i kyrkoböckerna. D:r Karolina Widerström redogjorde för det uttalande i frågan som gjorts av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt och fru Ellen Tiselius lämnade en framställning av de ändringar Fattigvårdsförbundet tänkt sig i fråga om barnavårdsmannen och dennes uppgifter. Övriga deltagande i diskussionen anslöto sig i huvudsak till inledningsanförandena med krav på arvsrätt även efter fader och en fullständigare utredning i frågan om faderskapet.

Något gemensamt uttalande gjordes ej. Mötet avslutades av direktör Fant, som uttalade förhoppningen om en lycklig lösning av den viktiga fråga konferensen haft att behandla och i vilken han såg en skymt av den strävan efter rättfärdighet och barmhärtighet, som måste ligga till grund för all lagstiftning.

Ett tecken till styrka.

Den pigga och livaktiga amerikanska rösträttstidningen The Woman's Journal, som startades år 1870 av Lucy Stone och Henry Blackwell har från och med det nya året förändrat sin utstyrsel och ökat sitt format. Tidningen, som kommer ut en gång i veckan, påminner numera om de stora dagliga tidningarna, och det måste vara ett bevis på den amerikanska rösträttsrörelsens styrka och stadiga tillväxt, att den kan hålla sig med ett så stort och betydande organ. Då Woman's Journal håller sina läsare à jour inte bara med rösträttsarbetet i Amerika, utan även med arbetet ute i världen och räknar många framstående pennor bland sina medarbetare, kan den livligt rekommenderas även åt rösträttskvinnor i den gamla världen.

Nya landvinningar.

Två filialer till Örebro F. K. P. R., Ringkarleby och Frövi, ha bildats efter föredrag av fru Elisabeth Wærn-Bugge. Ombud för Ringkarleby är lärarinnan fröken Emy Larsson och för Frövi fru Olga Viberg.

A. P. ANDERSSONS MÖBELAFFÄR
STOCKHOLM
Gamla Kungsholmsbrogatan 26
(andra huset från Drottninggatan)
Stort lager af finare och enklare
MÖBLER
i ek, mahogny, valnöt samt andra träslag äfven målade, till billigaste priser.
Allm. Tel. 114 10 Riks Tel. 65 05

Anders Lindwall, vice ordförande i Broby F. K. P. R., 60 år.

Det är en gammal sägen, att det namn man fått i dopet varslar om ägarens blivande liv och gärning. Doktor Anders Lindwalls liv är ett bevis för den sanningen. Manligt käck och oförskräckt, har han städse under idealismens ljusa banér kämpat i framåtskridandets led och med bärande tro på det godas slutliga och ovillkorliga seger förblivit sina bästa ungdomsdrömmar trogen.

Hans liv har varit fyllt av arbete i människokärlekens tjänst, mot ohälsa och onatur på alla områden, en kamp för frigörelse i anda och sanning. Förutom sin livsgärning som läkare har han med entusiastens glöd verkat för nykterhet, fred och frihet varhelst han dragit fram, från Jämtland till Skåne.

Hans inlägg i dessa frågor visa, att han hör till den elit, som äger en självständig uppfattning och vågar stå för vad som för den är en rättfärdighetssak. En äkta O-Dist, har han outtröttligt höjt sångens fana i de samhällen där han varit bosatt.

Man vägrar att tro på kyrkobokens utsago om de sextio åren. Den ungdomliga spänstigheten till kropp och själ ger oss rätt att hoppas på och att tillönska doktor Lindwall många kampglada år i de frigjorda och befriande kämparnas led.

Då F. K. P. R. i dag sänker till hälsning sitt vitgulà banér för sin orädde riddare, är det med en varm önskan, att solskenet allt jämt må skina på honom.

Styrelsen för Broby F. K. P. R.

Till ledamöter i Arvika nykterhetsnämnd ha invalts fru Maria Flodén och fröken Alida Indebetou.

Kvinnans plats i den stora hushållningen.

GERTRUD BERGSTRÖM: *Handbok för offentlig utspisning.* Albert Bonniers förlag. Pris 6 kr. 309 sid.

Som inspektris vid Stockholms folkskolors barnbespisning har fröken Bergström haft tillfälle att i detalj följa arbetet vid större utspisning. Även om andra former av större utspisning har fröken Bergström vunnit ingående kännedom, genom de uppdrag hon fullgjort att granska utspisningsstater och anordningar för matlagningen vid åtskilliga större anstalter samt genom sin medverkan vid uppgörandet av ny matordning för armén. På grundval av de erfarenheter fröken Bergström härvidlag gjort har hon utarbetat den "Handbok för offentlig utspisning", som nu föreligger i tryck.

De synpunkter fröken Bergström anlägger på större utspisning och härmed sammanhörande förhållanden och de riktlinjer hon anger för nödvändiga reformer måste synas naturliga och självklara för varje kvinna med praktisk erfarenhet eller utbildning i hushållsarbete, och dock äro de nog så revolutionerande på här ifrågavarande område. Då man läser bokens tre första kapitel, om principerna för upprättande av matordning vid offentliga anstalter, om sparsamhetsåtgärder, om betydelsen av renlighet vid matlagning, känner man sig slagen av den klara, logiska bevisföring de lämna för den sanningen, att vad som är av väsentlig betydelse i det enskilda hemmets hushållning med naturnödvändighet *måste* äga giltighet även inom den stora hushållningen och ej heller där ostraffat kan försummas. Slentrianen, arbetets mekanisering, blir en fara i ekonomiskt och hygieniskt avseende där såväl som i hemmets hushållning.

Fröken Bergströms bok är banbrytande genom den uppfordran den utgör till kamp mot slentrian och genom de krav den uppställer på en klok tillämpning av erfarenheter och principer från den mindre hushållningens område på den stora hushållningen vid offentliga anstalter.

Boken ger emellertid därjämte många värdefulla råd och anvisningar i sådana avseenden, där svårigheter speciellt i fråga om massutspisning göra sig mest gällande, exempelvis matens varmhållning och utportionering på tillfredsställande sätt, åtgärder för arbetets underlättande m. m. I de förslag till matordningar, som lämnas för olika kategorier av spisande, har fröken Bergström på ett synnerligen lyckligt sätt förstått att lösa frågan om tillräcklig omväxling i kosten utan frångående av den för matordningar av detta slag nödvändiga principen största möjliga sparsamhet.

Särskilt glädjande är att se hur fröken Bergström genomgående sökt åstadkomma en omläggning av kosten från den allför ensidiga köttdiet, som i allmänhet varit rådande inom vår offentliga utspisning, till en rikligare användning av vegetabilier, särskilt rotfrukter, grönsaker och frukt.

Att näringsfrågan blivit tillbörligt beaktad framgår av de med största omsorg och noggrannhet utarbetade, med kaloriberäkningar försedda utspisningsstater, som beledsaga de föreslagna matordningarna.

Men boken är banbrytande även i ett annat avseende. Hushållsarbetet, såväl själva det praktiska utförandet som det organiserande och ledande arbetet, har av ålder ansetts vara ett av kvinnans få "naturliga" verksamhetsområden, men när det gällt den stora hushållningen, vid offentliga anstalter eller annan större utspisning, har kvinnans hjälp tagits i anspråk så gott som uteslutande för arbeten av helt underordnad natur.

Fröken Bergström visar i sin bok på ett klart och övertygande sätt av vilken oerhört stor betydelse kvinnans insats i arbetet inom denna större hushållning skulle kunna vara, om hon finge göra sin praktiska begåvning och erfarenhet, sina kunskaper och sitt omdöme gällande, även när det är fråga om de mer ansvarsfulla uppgifterna på detta område.

Men såväl för ledningen som för utförandet av arbetet vid större anstalters mathållning fordras *yrkesmässigt tränade* kvinnliga arbetskrafter, om de reformkrav fröken Bergström framställt skola varaktigt kunna genomföras. Och denna konsekvens av de av fröken Bergström gjorda undersökningarna på ifrågavarande område är enligt min mening av stor betydelse även ur kvinnosakssynpunkt. Först genom kravet på verklig yrkesutbildning i hushållsarbetet lyfter man detta arbete — inom som utom hemmet — till ett plan, där det värdesättes någorlunda rättvist i ekonomiskt avseende, även om det därvid skulle mista något av sin gloria av "medfödd" kvinnlig sakkunskap.

På fröken Bergströms initiativ var det ock, som redan i höstas två kurser anordnades för meddelande av yrkesutbildning på det område, varom här är fråga. Den ena kursen, vid fröken E. Philips Husmodersskola, avsåg utbildning av kokerskor till större anstalter, den andra, vid Statens skolköksseminarium, utbildning av husmödrar (köksföreståndarinnor).

Även från det allmännas sida har denna nya yrkesutbildning vunnit beaktande. Så t. ex. deltogo i den förstnämnda kursen ej mindre än 9 elever, som hade anställning vid rikets hospital och vilkas kurs bekostades av K. Medicinalstyrelsen. Vidare har Stockholms stad för innevarande år beviljat ett anslag som understöd till 2 nya kurser av detta slag, och slutligen planeras en instruktionskurs för ett 30-tal kokerskor vid arméns mathållning.

Man kan ej annat än lyckönska fröken Bergström till den snabba förståelse hon vunnit för sina synpunkter på detta område och hoppas, att den lovande början, som nu gjorts, måtte i fortsättningen bli av genomgripande betydelse för åstadkommandet av mer rationella förhållanden vid den offentliga utspisningen i vårt land.

I. W.

Riks 25 50 Allm. 62 96
La fleuriste
Kgl. Hofblomsterhandel
Malmtorgsgatan 6, Stockholm

PHOSPHO-ENERGON-PILLER
FÖRORDAS AV LÄKARE
vid allmän svaghet, nervositet, överansträngning och sömnlöshet.
SÄLJES ENDAST I APOTEK
A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

Med tanke på framtiden.

Av *Carol Ring.*

(Översättning från engelskan.)

— Tala om fosterlandskärlek — jag påstår att kvinnorna har då ingen fosterlandskärlek, och inget förstånd för resten!

Denna anmärkning gjordes en bister vinterkväll av en man i ena hörnet i Arbetareklubben. Ute tjöt vinden och drev snön i fina hårda korn mot fönstren, som voro tätt tillslutna och fulla av imma på insidan. En präktig brasa flammade i spisen, och rummet var fyllt av tjock rök. Biljardbordet och de små spelborden voro övergivna, ty alla voro glada åt att komma så nära elden som möjligt.

Gubben Hales knackade askan ur sin pipa mot stolsryggen och frågade därpå långsamt:

— Vad är det för prat om kvinnorna? Jag trodde vi alla talade om hur stor fosterlandskärlek de visat sen kriget började.

Mannen i hörnet drog fram ett papper ur fickan och höll det fram för sina åhörare med ett uttryck av avsmak.

— Vad är det här för fosterlandskärlek? frågade han. "Rösträttsmöte i Albanyskolan, måndag kväll klockan åtta, fackföreningsmedlemmar inbjudas särskilt", läste han. — Då landet är i så svårt betryck, varför i all världen skränar kvinnorna om rösträtt för sig själva? Har vi inte alla tillräckligt att göra med att segra i kriget utan att bråka med att ge kvinnorna rösträtt? Uff, tillade han och blåste i förargelsen stora rökmoln ut i den redan förut tjocka atmosfären.

— Jag tror, att jag skall gå dit, sade en rödhårig man, det blir kanske roligt; man har just inte mycket att skratta åt nu för tiden.

— Ja, jag skall gå i alla händelser, sade mannen, som satt mitt i kretsen runt brasan, jag tycker att kvinnorna har alldeles rätt.

Mannen i hörnet lät höra en fnysning.

— Skulle trott dig om mera förstånd, Jim, sade han lakoniskt.

Jim tog pipan ur munnen och vände sig mot mannen i hörnet.

— Är du inte med i sjuk- och sparkassan i den här klubben? frågade han.

— Det förstås, det är vi ju alla, svarade den rödhörige i hans ställe, men vad har det med detta att göra, Jim?

— Det är på det här sättet, svarade Jim med övertygelse. Jag tar för givet att ni alla, som är med i sjuk- och sparkassan, gör det för att ni är förståndiga karlar och tänker på framtiden. Jag skulle inte få höga tankar om min gumma, om hon satte fram ett gott mål åt mig, när jag kom hem hungrig på kvällen, därför att det var vad jag för ögonblicket bäst behövde, och inte gömde något till morgonen, så att det inte fanns något till frukost.

— Naturligtvis inte, avbröt Hales, men det hör till naturens ordning, att kvinnorna tänker på framtiden.

— Ja, det är det de gör nu, sade Jim, det kommer en massa frågor upp nu efter kriget, som kvinnorna är bäst skickade att ta itu med, och de vill vara färdiga till det, det är alltihop.

— Vad för slags frågor? sporde en man på andra sidan brasan, vilken av klubben kallades Talaren, troligen emedan han nästan aldrig öppnade munnen.

— Det vet jag, förklarade klubbens yngste medlem, som nyss gift sig, frågor som rör livsmedelspris och uppfostran och bostäder. Jag har reda på det för att min hustru (han uttalade ordet med blyg stolthet) har varit på några av de där mötena, och hon säger att om det skall bli bättre förhållanden efter kriget, så måste kvinnorna, som ser efter och förstår sig på hem och barn, få hjälpa till med det.

Genom röken gav gubben Hales klubbens yngste medlem en gillande blick.

— Det där låter förståndigt, min gosse, sade han.

— Det är mer än det, sade Jim allvarligt. Det är fråga om arbete och löner och allt sådant, som rör oss män, lika väl som om det som rör kvinnor och barn. Se på oss järnvägsmän; nu gör kvinnorna en massa saker, som vi för en tid sedan inte skulle ha drömt om. Vi har kvinnliga bärare, kvinnliga stationskarlar, vagnrensare och lampskötare och kvinnliga biljettförsäljare, vi har t. o. m. kvinnor, som gör ren maskinerna, och ingen vet vad de kommer att göra härnäst. Och vi järnvägsmän vet, att om vi inte tog kvinnorna med i vår förening, skulle de snart bilda en egen förening, och då skulle det bli männens mot kvinnornas, förstår ni?

Den rödhårige flyttade sig oroligt på sin stol.

— Snickarna och timmermännen röstade mot kvinnor i föreningen vid sin stora konferens för en tid sen, sade han.

— Jag vet att de gjorde det, fortfor Jim. Så mycket värre blir det för dem, men vi hade bättre förstånd. När vi hade vårt stora möte för en månad sen arbetade kvinnorna som aldrig det på att göra det lyckat, och de är alltid villiga att räcka en hjälpsam hand, när föreningen behöver det. Och när vi tar emot deras avgifter och deras hjälp, skulle vi anse det som en förolämpning, om vi sa att de inte skulle ha någon röst med i föreningens angelägenheter.

— Men om du går så långt, sade mannen i hörnet, så kommer du snart att rösta för att de ska ha samma lön som vi.

— Och varför inte? frågade klubbens yngste medlem häftigt. Om de gör samma arbete, förtjänar de samma lön.

— Om du inte vill att de ska ha samma lön, sade Jim lugnande, så kommer arbetsgivarna snart att använda kvinnorna, som är billigare, och låta oss stå utanför.

— Det är besynnerligt, sade gubben Hales eftersinnande, men jag har lagt märke till, att om man behandlar en kvinna orättvist, får man alltid igen det; det är något som följer med könet, skulle jag tro.

— Så är det allt det här pratet om en allmän minimilön, fortfor Jim. Jag vet

Advokat EVA ANDÉN
JURIS KAND.
Kvinnliga Juridiska Byrån
Lilla Vattugatan 14 (vid Brunkebergstorg)
STOCKHOLM C.
Rättegångar o. juridiska uppdrag av alla slag.
KL. 10—4.
Riks tel. 7576. Allm. tel. 18336.

Söders "English School"
Engelska lektioner och översättningar.
Erstagatan 26. Allm. Tel. Söder 36035.
Annie I. Scott.

Meddelande från V. U.

För att tillmötesgå en från flera håll framställd önskan har V. U. anordnat en serie skioptikonbilder utgörande illustrationer till rösträttsrörelsens historia från John Stuart Mill till våra dagar. Serien omfattar ett sjuttiotal bilder av kända personer och händelser i in- och utlandet och ger en livlig bild av rösträttsrörelsens styrka och utbredning. Med bilderna, som äro kronologiskt ordnade, följer en förklarande förteckning, vilken med hjälp av Minneslistan och L. K. P. R:s årsberättelser lätt kan utfyllas.

Serien erhålles till låns genom Rösträttsbyrån, Lästmakaregatan 6, Stockholm, mot en avgift av 2 kr. jämte porto.

För söderbor att beakta.

Stockholms F. K. P. R. har öppnat en upplysningsbyrå på söder, Brännkyrkagatan 179, vilken hålles öppen alla vardagar mellan 12—7. Intresserade kunna där erhålla meddelanden och upplysningar om allt som rör rösträtten, tidningen Rösträtt för Kvinnor samt broschyrer tillhandahållas och dessutom en ny liten bok, som utgivits av F. K. P. R. i Stockholm och som torde bli av stor nytta i dessa bistra tider. Bokens titel är Kvinnornas rösträttskrav — dyrtidshushållningen och innehåller råd och recept, utarbetade av Lilly Axelsson under medverkan av d:r Andrew och fru Gurli Alfvén. Det är att hoppas att tillströmningen till upplysningsbyrån skall bli synnerligen livlig.

Stockholms F. K. P. R.

anordnade lördagen den 10 februari en aftonunderhållning i Kvinnoklubbens lokal, varvid fru Mathilda Asps rösträttspjäs, Holtermans testamente, uppfördes inför en tacksam och road publik.

Nästa månadssamkväm äger rum måndagen den 12 mars kl. halv 8 e. m. å Nya hushållsskolan, Västra Trädgårdsgatan 19, 1 tr. Brödkort och socker medtages. Lokalhyra och te 50 öre.

inte om jag håller på det själv, men om jag inte vill vara med om det, så kommer det en dag, om också inte nu, då jag kan rösta mot det; men kvinnorna har aldrig något att säga; de måste göra vad vi ger dem lov till, på de villkor vi bestämma för dem och ta emot den lön vi ger dem och aldrig säga ett ord.

— Jaha, sade gubben Hales, det är precis som svartingarna fick göra i Amerika, när jag var pojke, innan de blev fria.

— Det är stor skam att behandla kvinnor så, började klubbens yngste medlem med upprörd stämma.

Talaren lade vänligt sin hand på den unge mannens skuldra.

— Hör på, sade han, du och jag ska gå och erbjuda oss att hjälpa till vid mötet om måndag kväll, inte sant?

Då hördes ett samfält utrop av: "Ja, vi går allesammans" — utom från mannen i hörnet.

— Jag får höra vad min gumma säger om det, var allt vad han ville säga.

KOOPERATIVA LIV
försäkrings-anstalten **FOLKET** beviljar livförsäkringar alla slag. Adress Box 233. Bliv ombud!
H. K. VASAGATAN 6.

HOTELL VICTORIA
Norra Smedjegat. 14, (Hörnet av Herkulesg.) Stockholms äldsta, billigaste och mest välkända privathotell. Tyst och fridfullt läge strax vid Brunkebergs- och Gustaf Adolfs torg. Elektriskt ljus o. telefon i rummen.
Vördsamt *Fru Greta Schubert.*
Post- o. Telegrafadr. HOTELL VICTORIA. Riks 53. Allm. 6657.

För resande att beakta!
Lööfs hotell ARVIKA rekommenderas.

Vid F. K. P. R:s i Broby standarinvigning.

Du rösträttsstandar, du rena!
Ej söndra du vill, nej ena
och elda till ädla dåd.
Vi vigt dig i dag att samla
oss alla: unga och gamla
till kamp under snövit våd.

Ur gyllene morgonväkten
framstrålar i kyska dräkten
en ungmö i fager vår,
ej bärande krigets tecken,
ej rankor och bjäfs i vecken,
ej lager kring ymnigt hår.

Hur ljuvt hennes åsyn gläder,
där okonstlad fram hon träder
med rättvisans våg i hand!
Hon visar just rätta vägen
ur olika levnadslägen
till framtidens lyckoland.

O, säger dig ej en aning,
att väna gudinnans maning:
"Gör rätt och giv allom rätt!"
är nyckeln till stängda Eden
och soning från skärseldsvreden,
som väntar en vrångvis ätt!

Vad är det vi alla äga,
om lätt eller tungt vi väga,
om kvinnor vi äro, om män?
Jo, jämbördigt m ä n n i s k o v ä r d e;
därom ej mer tvista de lärde,
hur mycket de tvistat än.

Men jämbördigt m e d b o r g a r v ä r d e
det tillmäta många de lärde
ej kvinnan vid Sveriges härd.
"Medborgare fostra och föda:
därmed må hon göra sig möda;
själv är hon ej statsvärv värd!"

Därute, där krig är på färde,
där inser man kvinnans värde,
men här gå vi blinda än.
Det vore i sanning bedrövligt,
om krigsgissel bleve behövligt
mot skumsyn hos svenska män!

Rätt gärna vi deklamera
om "kvinnans adel" med mera
i sirligt formade tal.
Långt bättre vi kvinnan ära,
om rätten vi henne beskära
att gå till urnan vid val.

Ja, alltför länge vi felat
mot henne, som trofast delat
vår omsorg om hemmets väl.
Så godtagom henne som like
i omsorgen om vårt rike
en like med vidsynt själ!

Högsinnade svenska kvinna!
Du är just den solgudinna,
som strålar från vitt standar!
Vår plikt emot dig må vi fylla
och därmed dig redligen hylla:
Hell dig, trefalt hell! Fanfar!!!

And. Lindwall.

Örnås Sommar- och Vintersanatorium
högt och härligt beläget i den fagra Simlångsdalen vid Mahults hållplats å Halmstad—Bolmens järnväg. Mottager gäster, som utan att vara i behov av egentlig läkare- eller sjukvård söka vila och rekreation i lugn och naturskön trakt under oklanderliga hygieniska förhållanden i förening med hemtrefnad och ett gott och rikligt bord.
Personer, lidande av tuberkulos eller andra smittosamma sjukdomar mottagas ej.
Referenser: Samtliga hrr läkare i Halmstad och d:r Manne Bergengren i Göteborg, Prospekt erhålles på begäran. Förfrågningar och anmälniugar mottagas af INEZ CARLSTRÖM. Postadress Mahult, Ryaberg. Telef.: Simlångsdalen 4 via Halmstad. Telegramadress: »Örnås», Halmstad.

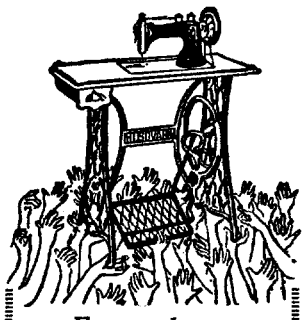
En uppburen symaskin.
Solid konstruktion.
Svenskt fabrikat.
Husqvarna Symaskin

Arvika Vagnfabrik, Arvika.
Kungl. Hovleverantör.
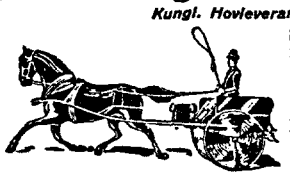
Sveriges **största** fabrik för tillverkning av alla sorters lyx- och arbetsåkdon
Utställning: David Bagaresgata 1, Sthlm.
Priskurant på begäran. Riks t. Arvika 87, Sthlm 4544.
Begär priskurant även å **Kullageraxlar.**

Rygghållare "Perfekt"

Den är oumbärlig för varje ung flicka med anlag för framåtlutande gång.
Uppgif ålder!
Pris pr st. 4.50.
Alla varor expedieras till landsorten mot postförskott + porto.
BUTTERICKS MÖNSTERAFFÄR
Riks 1726. **Drottninggatan 57** Allm. 1410.
STOCKHOLM

FRU HEDENSKOGS
Privata Förlossningshem
TROLLHÄTTAN
Rikstel. 145

Arbetet ute i landet.

Hanebo-Kilafors F. K. P. R. hade den 3 februari anordnat ett offentligt möte med föredrag av friherrinnan Ebba Palmstierna över ämnet Tidsförhållandena från kvinnornas synpunkt. Det särdeles intressanta och väl framförda föredraget mottogs med livligt bifall. Den 13 februari höll föreningen ordinarie årsmöte, varvid omvaldes till ordförande och centralstyrelsemedlem fru Anna Tybell, vice ordförande och centralstyrelsesuppleant fru Anna Skogsberg, kassaförvaltare fru Anna Thurnér, sekreterare fröken Beda Sandelin. Till vice sekreterare nyvaldes fröken Anna Fahlström.

Jönköpings F. K. P. R. hade i medio av februari ordinarie årssammanträde, varvid till styrelseledamöter omvaldes de i tur avgående, fröken Emma Aulin, ordförande, fruarna Therese Lilja och Agnes Lithman samt fröken Klara Ahrenberg. Likaledes omvaldes suppleanterna fru Thyra Schartau och fröken Maria Aulin. Till revisorer återvaldes fröken Anna Sjöstrand och fru Signe Karnell och till suppleant fru Hedvig Bruzelius. Föreningen beslöt att som förut inrikta sin verksamhet på de s. k. arbetsaftnarna. Vid dessa skulle inom närmaste tiden ventileras lagförslaget om s. k. oäkta barns rätt och uttalades vid mötet önskvärdheten av att kunna i denna sak anordna upplysande föredrag, varför också förberedande åtgärder vidtogos.

Kristianstads F. K. P. R. hade sitt första föreningsmöte för året tisdagen den 30 januari. Sedan ordföranden till de närvarande framfört sin nyårshälsning, valdes representanter till Skåneförbundets årsmöte. Valda blevo, utom ordföranden, fröken Anna Möller, fru Elsa Nordlund och fröken Greta Säwe med fru Dagmar Andersson och fröken Anna Hasselgren såsom suppleanter. Vidare beslöts att liksom ett par föregående vintrar anordna läs- och arbetsaftnar å Mjölkdroppen, då barnkläder tillverkas under det att det läses högt och dagens frågor diskuteras. Därefter redogjorde fröken Anna Hasselgren för centralstyrelsemötet. Seminarielärarinnan, fröken Ellen Widerberg, höll sedan ett varmhjärtat och av personlig erfarenhet starkt präglat föredrag om "de ensamt boende lärarinnorna", varefter de 10 kvinnoföreningarnas uttalande med anledning av Nöbbelevåldet upplästes och föreningen uttalade sin anslutning därtill. Mötet slutade med ett trevligt samkväm och sång av fru Anna Theorin.

Norrahammars F. K. P. R. firade söndagen den 18 februari sin tioåriga tillvaro med en enkel fest. Redogörelse för föreningens 10-åriga verksamhet lämnades av ordföranden, fru Alma Andersson, som även hälsade de närvarande välkomna. Efter intagna förfriskningar höll fröken Emma Aulin från Jönköping föredrag om den heliga Birgitta, illustrerat med skioptikonbilder. Fröken Heiny Hultkvist deklamerade dikter av Viktor Rydberg.

Skara F. K. P. R. höll onsdagen den 14 februari sitt årsmöte. Sedan års- och revisionsberättelserna föredragits, förrättades styrelseval, varvid den förutvarande styrelsen omvaldes. Vid fyllnadsval i styrelsen ingick fru H. Torgny, som föregående år undanbett sig återval, nu i densamma. Styrelsemedlemmar äro: fröken C. Vallmark, ordförande, fru J. Velander, vice ordförande, fru I. Lindstén, sekreterare, fru L. Appelgren, kassaförvaltare samt fruarna L. Holmqvist, I. Larsson, E. Lundqvister och H. Torgny. Till revisorer valdes fru N. Ödberg och fröken E. Trybom. Efter valet redogjorde fru J. Velander för sista centralstyrelsemötet. Föreningen beslöt, att den skulle i likhet med föregående termin ha läs- och arbetsaftnar första onsdagen i varje månad, då arbeten skulle utföras till förmån för Barnträdgårdens barn.

Trollhättans F. K. P. R. hade sitt årsmöte den 12 februari. Års- och revisionsberättelsen föredrogs och godkändes. Förutvarande styrelsemedlemmar återvaldes: fröken Aug. Björkqvist, ordförande, fru Dagmar Rommel, v. ordförande, fröken Maria Olander, sekreterare, fru Sofia Spetsberg, vice sekreterare, fröken Beda Nilsson, kassör. Övriga styrelsemedlemmar voro doktor Eva Helleberg samt fröken Anna Ågren. Föreningen beslöt instämma med flera andra kvinnoföreningar i en vädjan till riksdagsman A. L. Johanson att i riksdagen skänka lagförslaget om skydd åt ensamboende lärarinnor sitt kraftigaste stöd.

Västerås' F. K. P. R. höll den 19 februari föreningsmöte, till vilket ett stort antal av såväl medlemmar som övriga intresserade, både herrar och damer infunnit sig. Sedan föreningens ordförande, fru Helga Silverstolpe, hälsat de närvarande välkomna och protokoll från föregående möte föredragits, lämnades ordet till aftonens talarinna, fru Karin Fjällbäck-Holmgren, som talade om Vår mest aktuella kvinnofråga. Efter föredraget, som livligt applåderades, utfördes musik å piano och fiol av lektor Rahnström och doktor Rubenius. Den förre sjöng även några sånger, allt mottaget med stor tacksamhet. Efter det egentliga mötet vidtog ett angenämt samkväm med tesupé.

Stockholm 1917, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B.